



TÜRK DÜŞÜNCEİ

**Ayhan Bıçak, Türk Düşüncesi -II
<Kaygılar>, Dergah Yay., İstanbul,
2010, 616 s.**

Türklük bilgisi bilimsel bir disiplin olarak Oryantalizmin kadrosu içerisinde Avrupa merkezli bir bilgi etkinliği olarak tasarımı olduğu bilinmektedir. Tanzimattan itibaren başlayan yenileşme hareketleri Türk aydınının ve efkârı umumiyesinin Türk kültürü bağlamında, dil, tarih, tefekkür meselelerine yönelmesini beraberinde getirmiştir. İmparatorluğun dağılma süreci olan bu tarihsel kesitten XX. yüzyılın başına, oradan erken Cumhuriyet dönemine kadar olan süreçte Türklük bilgisi Türkiye eksenli bir birikim ve bilim adamları yetiştirme gayreti içerisinde olagelmıştır.

Bolşevik devrimi ile beraber Rusya'dan gelen Türk kökenli, sağlam bir bilimsel eğitim ve yöntem

bilgisine sahip akademisyenler bu anlamda öncü kadroları oluşturmuşlardır..Cumhuriyetin kuruluşu ile millî kültür politikasına bağlı olarak Avrupa'nın Almanya ve Macaristan gibi önemli Türkoloji merkezlerine öğrenciler gönderilerek Türk kültür ve medeniyetini bilimsel bir uğraş olarak değerlendirebilecek uzmanlık ve yöntem bilgisinin ülkemize kazandırılması hedeflenmiştir.Bu politikalar neticesinde Türklük bilgisi disiplini kısa sürede büyük bir atılımla Türk kültür ve medeniyetinin kaynaklarını araştırıp değerlendirmeye yönelmiştir.

Bütün bu bilimsel etkinlikler ağırlıklı olarak Batı merkezli bir bakış açısının ve yöntem bilgisinin ürünüdür. Böyle olması da bidayette kaçınılmazdı. Lakin aradan geçen uzun yıllar içerisinde Türkiye merkezli bir bakış açısının ve yöntemsel içeriğin ciddi bir biçimde ortaya konulamaması bu bilimsel disiplin açısından son derece önemli bir sorundur.

XIX. yüzyılda sosyal bilimler oluşturulurken doğa bilimlerini yöntemsel olarak model alan ve "bilimin birliği" [=unified science] ilkesinden hareket eden pozitivist epistemoloji aradan geçen yıllar içerisinde ciddi biçimde eleştiriye uğramıştır. Newton'cu evren modelinin yıkılması Einstein'in izafiyet teorisinin ortaya konması ile beraber doğru-yanlıştan oluşan iki değerli mantık sistemi ve üç boyutlu evren algısı yerini dört boyutlu bir anlayışa bırakmıştır. Bu yeni paradigmanın bilimsel açıklama paradigmasını değiştirmesi kaçınılmazdı. Nitekim bilimsel disiplinler bu değişiklikler muvacehesinde kendilerini gözden geçirmeye başlamışlardır.

Bu değişikliklere paralel olarak klasik oryantalist düşünce de araştırdığı coğrafyayı denetim altına alabilecek bilgi etkinliğine yönelik Türkolojinin de dahil olduğu bilimsel disiplinleri neoliberal bakış açısına göre yeniden bir söylemle içeriklendirmeye çalışmıştır.

Bilimin birliği ilkesinden başlayarak pozitivist bilgi epistemolojisine karşı Alman Tarih Okulundan esinli "tarihselci" diyebileceğimiz eleştiri okulu son derece nitelikli bir itirazlar külliyyatı ortaya koymuştur. Lakin bu külliyyat Anglo Sakson bilim emperyalizmi tarafından kasıtlı olarak yok sayılmış oluşturdukları tahakküm vasıtaları ile bu tutumu Avrupa dışı dünyaya da dayatmışlardır. Kültür Bilimleri bakış açısı diyebileceğimiz bu bakış açısı sosyal bilimleri tekil ve tekrarlanamaz, öznel etkinlikler olarak görür. Kültür bilimlerinde genel geçer yargılara ulaşılamayacağını olgunun kendi bağlamı ve tarihselliği içerisinde form ve içerik bütünlüğü olarak ancak "anlaşılabileceğini" bu faaliyetin yerine getirilmesi için de yorumlamaya "hermeneutik" ihtiyaç olduğu vazedilmiştir.

Şüphesiz ki yöntemler değişmez hakikatler değildir. Yöntem bilgisi bu bağlamda felsefeden mehz alan bir etkinliktir. Bilimsel etkinliğin diğer vazgeçilmez elemanı mantık yine bu bağlam içerisinde. Bilimler yeni binyılda insani ve kuşatıcı bir bilgi etkinliği için karnından çıktıkları felsefe ile yeniden barışmak en azından yeniden irtibat kurmak zorundadırlar.

Bu anlamda Hilmi Ziya Ülken'in çalışmalarında ilk örneklerini gördüğümüz Felsefe formasyonu ve bakış açısı ile Türklük bilgisi bilgi

alanına bakışın nitelikli bir örneğini Ayhan Bıçak'ın çalışmalarında görmekteyiz.

Türk Düşüncesi II Kaygılar adlı çalışma, *Türk Düşüncesi-1 Kökenler* adlı kitapta ortaya konulan Türk düşünce yapısının XIX. yüzyılın başından itibaren nasıl değişmek durumunda kaldığını ve yeni bir yapı oluşturma çabalarını konu edinmektedir. Tanzimat sonrası düşünürlerinin **Devlet**'in **çöküşünü** nasıl değerlendirdikleri ve kurtuluş yolu olarak benimsenen modern medeniyeti nasıl anladıkları çalışmanın omurgasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda Tanzimat'tan günümüze kadar toplumsal varoluşun sürekliliğini sağlamak için benimsenen modern değer ve kurumların teorik değerlendirilmesi ile uygulamaları, medeniyet, **devlet**, üniversite, **tarih**, **felsefe** anlayışları çerçevesinde incelenmiştir. Ayrıca, küresel medeniyet çerçevesinde toplumsal varoluşumuzun sürekliliğinin güvenceleri nelerdir? türünden sorular bağlamında teorik temellendirme ve uygulamalar eleştirel bir tutumla değerlendirilmiştir.

Çalışma Önsöz-s.1- , Giriş-s.13-, I. Bölüm: Devletin Çöküşü ve Yeniden Yapılandırılması - s.17-, II. Bölüm: Medeniyet Anlayışı,-s.73- III: Bölüm Devlet Anlayışları,-s.147- IV. Bölüm: Mustafa Kemal ve Cumhuriyet-s.205-, V. Bölüm: Devlet Anlayışında Teorik Sorunlar-s.233-, VI. Bölüm: Medreseden Darülfünuna-s.271-, VII. Bölüm: Üniversite.-s.313-, VIII. Bölüm: Tarih Anlayışı,-s.357- IX. Bölüm: Fuad Köprülü,-s.407- X. Bölüm: Cumhuriyet Döneminde Tarihçilik,-s.437- XI. Bölüm Felsefe Anlayışı,-s.477- XII. Bölüm Sorun Çözme Süreci-s.533-, Sonuç-s.563-

,Kaynaklar -s.573-, Dizin -597- kısımlarından oluşmaktadır.

İçindekiler listesinden de anlaşılacağı üzere son derece uzun bir tarihsel döneme ait , etkenleri ve etkileri çok geniş olguları bir çalışma kapsamında ele alıp değerlendirmek bu çalışmanın önemli sınırlılıklarından birisidir. Bu manada alt başlıklarda bazı konular daha etraflıca ele alınıp farklı açılardan değerlendirilebilir. Bunun dışında kuramsal bakış açısı ve yöntemi itibarıyla sahamıza model bir çalışma olarak yol gösterici bir niteliğe haizdir. Bu bölüm başlıklarından her biri mütakel bir çalışma olarak ele alınıp sahadan ve arşivden daha fazla olgu ile -ama asla bu kuramsal bakış açısını ıskalamadan - değerlendirilmiştir.

Ayhan Bey bir daha kültür bilimlerinde disiplinler arası bakışın üretkenliğini ve aydınlatıcılığını bizlere gösterdi. Olguya bütüncül bakmanın onun hakkındaki kavrayışımızı daha anlamlı hale getirebileceğini özel olarak bu çalışmada gördük. Kendisini tebrik ediyoruz. Yeni çalışmalarında muvaffakiyetler diliyoruz.

Kemal ÜÇÜNCÜ



SAFA MACAR DİLİ HAZİNELERİNİN KORUNMASI VE ÖĞRETİLMESİ

**Molnár, Zsolt - Czeglédi, Cecília
Molnárné, A Tiszta Magyar Nyelv
Kincseinek Megőrzése és
Tanítása, Püski Yayınevi,
Budapest, 2009, 360 sayfa, ciltli,
ISBN 978-963-959-293-3**

Nihat Sami Banarlı'nın *Türkçe'nin Sırları* ile büyüyen ve dil yarısı alın yazısı bir millete mensup olan bizler, dilin korunması ve katledilmesi arasındaki uçlarda çok fazla dolaşan bir memlekette temiz dilden bahsetmenin ne demek olduğunu çok iyi biliriz. Arı dil tabirinin başka çağrışımları olduğu için, temiz dil diyorum. Bir tarafta dili korumak adına gelişmesinin önünü tıkayanlar, bir tarafta da sözde temizlemek adına büsbütün öldürenler arasında gidip gelen, neyse ki halkımızın bu uçları umursamaması sayesinde ayakta kalan dilimiz, bu tazı yarışın-